

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

De causa peccati ex parte hominis peccantis, vtrum ignorantia possit esse
causa peccati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

humores aliquando quidem vsque ad hoc q̄ totaliter usus rationis l̄getur, ut apparet in arreptitiis. Manifestum est enim ex magna perturbatione spirituum, & humorum impediri rationis actum, ut patet in freneticis, & dormientibus, & ebriis. Aliq̄n autem absque ligamine rationis; sicut & homines vigilantes & usum rationis habentes, per voluntariam commotionem spirituum & humorum, sp̄s interiorius conferuatur quasi de quibusdam thesauris educunt ad principium sensitium, ut res aliquas imaginentur. Cum ergo daemones hoc in vigilantibus, & usum rationis habentibus operentur, tanto magis & facilius percipit aliquis speciem ad principium reduc̄tā, & in eius moratur cogitatione, quanto magis a passione aliqua deriuetur: quia Philo. in eodem li. dicit, q̄ aliquis in passione existens a modica similitudine mouetur, sicut amans ex modica similitudine amati, & ideo daemones tentatores dicuntur: quia experiuntur per actus hominum, quibus passionibus magis subduntur: ut secundū hoc in eorum imaginatione efficacius imprimat, quod intendunt. Similiter etiam per commotionem sensibilibus spirituum in sensus exteriores imprimere possunt, qui secundum retractionem uel multiplicationem sensibilibus spirituum, uel subtilius uel hebetius aliquid percipiunt. Subtiliter autem aliq̄s uidet, uel audit, cum fuerint spiritus sensibiles abundantes & puri: hebetius cum contrarium fuerit, & hoc modo Aug. dicit, q̄ hoc malum per daemones illatum serpit per omnes sensus. Sic ergo patet, q̄ diabolus interiorius persuadet peccatum, imprimēdo in vires sensitivas interiores uel exteriores, per modum autem disponentis potest esse causa peccati, in quantum per similem commotionem spirituum, & humorum facit aliquos magis dispositos ad irascendum, uel ad concupiscendum, uel ad aliquid huiusmodi. Manifestum est enim q̄ corpore aliqua liter disposito: est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones, quibus insurgentibus homo disponitur ad consensum. Sic ergo patet, quod diabolus interiorius instigat ad peccatum persuadendo, & disponendo: non autē perficiendo peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

ARTICVLVS V.

Utrum omnia peccata a diabolo suggerantur.

QVINTO quaeritur, utrum omnia peccata a diabolo suggerantur, & uideatur quod sic. Dicitur. n. Damasc. quod omnis malitia, & omnis immunditia a diabolo excogitata sunt.

¶ 2 Præ. Dion. dicit in 4. c. de diu. no. q̄ multitudo demonū causa est oīum malorū; & sibi, & et aliis.

A ¶ 3 Præ. De quolibet peccatore dici posset q̄ Dñs Iudæis dixit Ioan. 8. Vos ex parte diaboli estis: hoc autē non eēt nisi peccatum oē a diabolo aliquater causare. Oē ergo peccatū est ex instinctu diaboli.

¶ 4 Præ. Isidorus dicit in lib. de Summo bono, Eodē blād. mento decipiuntur nunc hoīes, quo primi parētes in paradiso decepti sunt: sed illi decepti sunt ex suggestionē diaboli: ergo etiam nunc omne peccatum ex suggestionē diaboli committitur.

SED CONTRA hoc est, quod dicitur in lib. de Eccle. dogmatibus. Non omnes cogitationes nostræ malæ a diabolo excitantur: sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

RESPON. Dicendum, q̄ cā alicuius pōt aliq̄ dici dupliciter: vno modo directe: alio modo indirecte. Indirecte quidē, sicut cum aliquod agēs causat aliquam dispositionē ad aliquē effectum, d̄ esse occasionaliter & indirecte cā illius effectus: sicut si dicatur, q̄ ille qui siccat ligna, est occasio cōbustionis ipsorum. Et hoc modo dicendum est, q̄ diabolus est cā oīum peccatorum nostrorum: quia ipse instigauit primum hoīem ad peccādum, ex cuius peccato cōsecuta est in toto humano genere quadā pronitas ad oīa peccata. & p̄ hunc modum intelligenda sunt uerba Damasci & Dion. Directe autē d̄ aliq̄ esse causa alicuius, q̄ operatur directe ad illud, & hoc modo diabolus nō est cā oīs peccati. nō enim omnia peccata committuntur diabolo instigante: sed quadam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione: quia, ut Origenes dicit, et si diabolus non esset, hoīes haberent appetitum cibi, & uenerorum, & huiusmodi, circa quæ inordinatio multa contingit, nisi per rationem talis appetitus refranetur, & maxime supposita corruptione naturæ. Refranare autem & ordinare hm̄di appetitum, subiacet libero arbitrio. sic ergo non est necessarium oīa peccata ex instinctu diaboli prouenire: si qua tamen ex instinctu eius proueniunt, ad ea cōplenda eo blandimento decipiuntur homines nunc, quo primi parentes, ut Isido. dicit: & si qua etiam peccata absque instinctu diaboli perpetrantur, per ea tamen fiunt homines filij diaboli, in quantum ipsum prius peccantem imitantur. Non est tamen aliquod genus peccati, quod interdum ex instinctu diaboli non proueniat.

B Et per hoc patet solutio ad obiecta.

C AD ARGVMENTVM dicēdū, q̄ hoc malum per daemones illatum serpit per omnes sensus. Sic ergo patet, q̄ diabolus interiorius persuadet peccatum, imprimēdo in vires sensitivas interiores uel exteriores, per modum autem disponentis potest esse causa peccati, in quantum per similem commotionem spirituum, & humorum facit aliquos magis dispositos ad irascendum, uel ad concupiscendum, uel ad aliquid huiusmodi. Manifestum est enim q̄ corpore aliqua liter disposito: est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones, quibus insurgentibus homo disponitur ad consensum. Sic ergo patet, quod diabolus interiorius instigat ad peccatum persuadendo, & disponendo: non autē perficiendo peccatum.

D AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

E AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitationes internas diabolus non potest videre in seipsis: sed in suis effectibus.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ nō imprimi in imaginationem, causando formam de nouo: unde diabolus non potest facere q̄ cæcus natus imaginaretur colores: sed imprimi per motum localem, ut dictum est, & similiter dicendum ad tertium.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ hoc diabolus non facit præter naturæ ordinē: sed mouendo localiter principia intrinseca, ex quibus nata sunt hm̄di proueniunt, & per hoc patet solutio ad quintum, & sextum.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ eodē mō diabolus per aliquā aggregationē spirituum, & humorum facere possit, q̄ aliquid citius uel tardius digeretur: sed hoc non est ita propinquum suo proposito.

Lib. 3. ca. 7. 8 medio illi

Cap. 8. in prin. tom. 3. inter opera August. 1. 2. q. 8. ar. 6

In arg. 1. & 2. citata.

Li. 3. periar. cap. 2. inter principia & medium.

Ad argumēta.

Lib. 2. c. 24.

In lib. de vera religioe c. 14. tom. 1.

In li. de duabus animabus c. 10. 20 11. tom. 6.

ARTICVLVS VI.

Utrum ignorancia sit causa peccati.

Sexto quaeritur de causa peccati ex parte ipsius hoīs peccantis, Utrum ignorātia possit esse causa peccati. Et v̄ q̄ nō. Ignorancia enim causat inuoluntarium, ut Damasc. dicit: sed inuoluntarium opponitur peccato: peccatum. n. adeo est voluntariū, q̄ si nō sit voluntariū, nō est peccatum, ut Aug. dicit, ergo ignorancia non potest esse causa peccati.

¶ 2 Præ. Causa & effectus cōiunguntur: sed ignorātia & peccatum non coniunguntur, quia ignorancia est in intellectu, peccatum autē in voluntate, ut Aug. dicit, ergo ignorancia non pōt esse causa peccati.

¶ 3 Præ. Augmētata cā augmentatur effectus, sicut augmētato igne augmētatur calefactio. Augmētata autē ignorātia, nō augetur peccatum: quoniam tanta potest esse ignorancia q̄ omnino peccatum excludatur. ergo ignorancia non est causa peccati.

¶ 4 Præ. Cū in peccato sint duo, scilicet fauorsio & cōuersio,

no, causam peccati ex parte conuersionis oportet accipere, quia ex parte auersionis peccatum habet rationem mali. Malum autem non habet causam, ut dicit Dionysius 4. c. de diu. nom. Sed ignorantia non videtur respicere peccatum ex parte conuersionis: sed magis ex parte auersionis. ergo ignorantia non est causa peccati.

¶ 5 Præ. Si aliqua ignorantia est causa peccati, maxime hoc videtur de ignorantia vitiosa, quæ dicitur ignorantia affectata: sed cum aliquis voluntarie ignorans in aliquo peccatum ex hoc incidit, illius peccati magis videtur esse causa voluntas ignorandi, quam ignorantia ipsa. Non est ergo dicendum, quod ignorantia sit causa peccati.

¶ 6 Præ. Ignorantia videtur esse causa innocentia, vel misericordia: dicit enim Apostolus 1. ad Thim. 1. Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci: sed misericordia opponitur peccato, quia quanto aliquis magis peccat, tanto minus est misericordia dignus. ergo ignorantia non est causa peccati.

¶ 7 Præ. Quatuor sunt genera causarum, & secundum nullum horum ignorantia potest esse causa peccati. Neque enim est causa finalis: cum non intendatur ex peccato. Nec causa materialis, cum materia peccati sit id, circa quod versatur peccati actus, ut intemperantia concupiscentia. Neque est causa formalis, aut mouens: quia ignorantia est priuatio quadam, priuatio autem non habet rationem formæ neque mouentis. ergo ignorantia nullo modo potest esse causa peccati.

¶ 8 Præ. Sicut Beda dicit, ignorantia quoddam minus est ex peccato consequens. Magis ergo videtur peccatum esse causa ignorantia, quam quod ignorantia sit causa peccati.

SED CONTRA est, quod Ildorus dicit in 2. lib. de Summo bono. Tribus modis peccatum geritur, hoc est, ignorantia, infirmitate, & industria. Sunt ergo aliqua peccata quæ ex ignorantia committuntur. est ergo ignorantia alicuius peccati causa.

¶ 1 Præ. Augu. dicit in 3. de Libe. arbit. quod multa per ignorantiam facta recte improbantur. Quæ autem improbantur proprie sunt peccata. ergo aliqua peccata per ignorantiam committuntur: & sic ignorantia est quorundam peccatorum causa.

RESPON. Dicendum, quod ignorantia potest esse causa peccati, & reducit ad genus causæ efficientis, vel mouentis: sed sciendum quod est duplex mouens, ut in 8. Physic. dicitur. scilicet mouens per se & mouens per accidens, quod est remouens prohibens: sicut in motu graui & leui mouens per se est generans, quod dat graui vel leui formam, quam consequitur talis motus: per accidens autem mouet qui remouet id quod prohibebat motum: sicut qui remouet columnam, de mouere lapidem superpositum columnæ. Sciendum est autem, quod cum scientia practica sit directiua in humanis operibus, non solum per huiusmodi scientiam ducimur ad bonum, sed etiam reuocamur a malis, & sic ipsa scientia est prohibitiua malorum. Ignorantia ergo, quæ huiusmodi scientiam tollit, recte debet esse causa peccati: sicut remouens prohibens, ut manifeste patet in operibus artis. Scientia enim grammaticæ dirigit ad congrue loquendum, & prohibet incongruitate locutionis. unde ignorantia grammaticæ potest dici causa incongrue locutionis, sicut remouens prohibens, vel magis sicut ipsa remouens prohibens. & similiter in actibus moralibus, scientia practica dirigit: & ideo ignorantia huiusmodi scientie, secundum modum prædictum peccati moralis est causa.

Sed sciendum, quod duplex scientia dirigit in actibus

moralibus, quæ prohibere potest peccatum. una est generalis, per quam iudicamus aliquem actum esse bonum vel demeritum, & tali scientia interdum impeditur a peccato prohibetur, sicut aliquis considerans fornicationem esse peccatum, abstinere a fornicatione. per ignorantiam remoueretur talis scientia, ignorantia esset fornicationis causa: & si esset talis ignorantia quæ non omnino excusaret a peccato, sicut quidam cogit, ut infra dicitur, talis ignorantia esset causa peccati. Alia uero scientia quæ dirigit in moralibus actibus, & prohibere potest peccatum, est scientia particularis. circumstantiarum ipsius actus, uel generalis, uel scientia non mouet sine particulari, ut cum in 3. anima. Contingit autem per scientiam alicuius circumstantiarum, uno modo aliquæ reuocari a peccato. sicut in 3. cetero: alio modo, per scientiam circumstantiarum prohibetur aliquis a peccando simpliciter, sed a tali genere peccandi. Sicut si aliquis sagittator cognosceret, si seum esse hominem, nullo modo sagittaret: sed quia nescit hominem esse, sed existimat esse ceruum, emittendo sagittam, interficit hominem: & sic ignorantia circumstantiarum causat homicidium, quod est peccatum, si sit talis ignorantia, quæ omnino excuset, ut infra dicitur. Si autem aliquis sagittator velit quidem occidere hominem, sed non patrem, si sciret eum quæ sit esse patrem nullo modo sagittaret: sed quia ignorantia eum esse patrem, sagittando interficit, unde ignorantia ista causat manifesta peccatum homicidium: quia omnem euerum iste sagittator est reus homicidii, non sit reus patricidii in omni casu. Sic ergo patet, quod dirigit diuersimode ignorantia esse causam peccati.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod dupliciter contingit ignorantiam non excludere sic totaliter voluntarium, quod tollatur omnino ratio peccati. Uno modo, quod ipsa ignorantia est uoluntaria: quæ tunc per consequens id, quod ex ignorantia sequitur uoluntarium iudicatur. Alio modo, quod si ignoratur aliquid, aliud tamen scitur quod sufficit ad rationem peccati, sicut dictum est de eo qui sagittando interficit eum, quæ ignorat esse patrem: sed tamen esse hominem, & sic quamuis inuoluntarie committat patricidium, uoluntarie tamen committit homicidium.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamuis intellectus & uoluntas sint diuersæ potentie: tamen coniunguntur, in quantum intellectus quodammodo mouet uoluntatem, secundum quod bonum intellectum est obiectum uoluntatis, & per consequens ignorantia peccato coniungi potest.

AD TERTIUM dicendum, quod augmentata causa, magis effectus, habet locum in causis per se: non autem in causis per accidens, cuiusmodi est remouens prohibens.

AD QUARTUM dicendum, quod ignorantia etiam mouet prohibens conuersionem peccati, in quantum tollit causam peccati, quæ est peccatum, ignorantia etiam circumstantiarum non est peccatum: sed tamen potest esse causa peccati, ut dictum est.

AD QUINTUM dicendum, quod ignorantia secundum diuersa potest esse causa oppositorum. Nam ignorantia tollit scientiam, quæ prohibebat peccatum, dicitur causa peccati: in quantum autem tollit uel dimittit uoluntarium, habet excusare a peccato, & committit conuersionem.

Cap. 4. p. 4. 2 medio illius

In li. 2. q. 5. n. 6. q. 14. ad in. 2. fol. 207. li. 2. c. 17.

Li. 3. n. 8. in p. 2. c. 1. n. 1.

In 2. q. 76. a. 1.

Lib. 3. c. 27. tom. 1.

cap. 1.

cap. 2.

cap. 3.

cap. 4.

cap. 5.

miseri cordia, vel innocentia causa. AD SEPTIMUM dicendum, quod ignorantia re- ducitur ad genus causa mouentis, non per se: sed per accidens, ut dictum est.

AD OCTAVUM dicendum, quod nihil prohibet ignorantiam esse effectum alicuius peccati, & cau- sam alterius. Sicut & concupiscentia fomitis, est in nobis causata ex peccato primi parentis: & tamen est causa multorum actualium peccatorum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ignorantia sit peccatum.

SEPTIMO quaeritur, vtrum ignorantia sit pec- catum, & videtur quod no. Opposita enim sunt vnius generis. Vnde Aug. dicit in 5. de Trinit. quod homo, & non homo, vtrumque secundum substan- tiam dicitur: sed ignorantia opponitur scientia, scien- tia autem est in genere habitus. ergo & ignorantia. sed peccatum non est in genere habitus: sed magis in genere actus, quia peccatum est factum vel dictu vel concupitum contra legem Dei. ergo ignorantia non est peccatum.

¶ 2 Præ. Gratia magis opponitur peccato, quam scientia, quia scientia potest esse cum peccato, non autem gratia: sed priuatio gratie non est peccatum, sed poena. ergo neque ignorantia quæ est priuatio scientia est peccatum: sed magis poena.

¶ 3 Præ. In lib. de Regulis Theologie, dicitur quod nul- la priuatio est meritum præmij vel poenæ: sed omne peccatum est meritum poenæ. ergo nulla priuatio est peccatum. Ignorantia autem est priuatio. ergo ignorantia non est peccatum.

¶ 4 Præ. Per rationem a brutis differimus. Remoto ergo eo quod est ronis, remanet solum id quod est nobis & brutis commune: sed in brutis non est pec- catum. ergo ignorantia in nobis per quam tollitur id, quod ad rationem pertinet, non est peccatum.

¶ 5 Præ. Si aliqua ignorantia sit peccatu, oportet quod illa ignorantia sit voluntaria, & sic voluntatem hæt precedentem: sed quando voluntas ignorantia præ- cedit, in ipsa voluntate ignorandi peccatu consistit.

¶ 6 Præ. Aug. dicit in lib. Retractionu, Qui nesciens peccauit, non incongruenter volens peccasse dici pot- est: & ipse quod ipse nesciens fecit, volens tñ fecit, quæ voluit actu peccati. In sola ergo voluntate actus pec- cati consistit. Ipsa ergo ignorantia non est peccatum.

¶ 7 Præ. Aug. dicit i lib. de Lib. arb. Non tibi imputa- tur ad culpam, si iuitis ignores. sed si scire neglexeris. Ipsa ergo negligentia scie. e peccatu, & non ignorantia.

¶ 8 Præ. Omne peccatu vel est actus elicitus a volu- tate, vel est actus a voluntate imperatus: sed ignora- tia non elicitur a voluntate, quia non est in volun- tate: sed in intellectu. Similiter non imperatur a volun- tate: ignorantia enim non potest esse volita, quia omnes homines naturaliter scire desiderant.

¶ 9 Præ. Omne peccatu est voluntariu: voluntariu autem est in cognoscete, ut dñ in 3. Ethic. ergo ignora- tia que cognitionem excludit, non pot eē peccatu.

¶ 10 Præ. Omne peccatu p penitentia tollitur: sed post penitentia ignorantia manet. ergo non e peccatu.

¶ 11 Præ. Nullum peccatum manet actu & transit reatu, nisi originale: sed ignorantia manet actu etiā transeunte reatu. Cum ergo non sit peccatum ori- ginale, quia sic sequeretur quod esset in omnibus, videtur quod non sit peccatum.

¶ 12 Præ. Ignorantia continue manet in ignorante. Si ergo ignorantia esset peccatum, sequeretur quod per

A singula momenta ignorans infinites peccaret. SED CONTRA est, quod dicitur i ad Corin. 14. Si quis ignorat ignorabitur, scilicet per reprobatio- nem: sed talis reprobatio debetur peccato, ergo ignorantia est peccatum.

¶ 2 Præ. Aug. dicit in lib. de Lib. arb. quod stulti- tia est rerum appetendarum, & fugiendarum uitio- sa ignorantia: sed omne uitiosum est peccatum. ergo aliqua ignorantia est peccatum.

RESPON. Dicendū, quod differt nescientia, ignoran- tia, & error. Nescientia enim simplicem negationē scientia importat. Ignorantia uero quique quidem significat scientia priuationē, & tunc ignorantia ni- hil est aliud quā carere scientia, quā quis natus est habere: hoc enim est de rōne priuationis cuiuslibet. Quandoque autē ignorantia est aliquid scientia contrariū, quæ dicitur ignorantia peruersa disposi- tionis, puta, cū quis habet habitum falsorum princi- piorum, & falsarum opinionum, ex quibus impedi- tur a scientia ueritatis. Error autē est approbare falsa pro ueris: unde addit actum quandam super ignora- tiam. potest enim esse ignorantia sine hoc quod aliqs de ignotis sententia ferat, & tunc ignoras est, & non errans: sed quando iam falsam sententia fert de his quæ nescit, tunc proprie dicitur errare, & quæ pecca- tum in actu consistit, error manifeste habet rōnem peccati. Non enim est absque præsumptione, quod ali- quis de ignotis sententia ferat, & maxime in quibus periculum existit, sed nescientia de se nec rō- nem culpæ, nec poenæ habet: quod enim aliquis nesciat ea, quæ ad ipsum non pertinent scire, vel quæ non est natus scire, nec culpa, nec poenæ est. Vnde in angelis beatis est nescientia, ut Dion. dicit 6. capite Eccle- siasticæ Hierar. sed ignorantia de se rationē poenæ di- cit. Non autē omnis ignorantia habet rōnem cul- pæ. Ignorare enim ea, quæ quis non tenetur scire, abs- que culpa est: sed ignorantia illa quæ quis ignorat ea, quæ tenetur scire, non est absque peccato. Tenet autē scire quilibet ea, quibus dirigitur in propriis actibus. Vñ omnis homo tenet scire ea, quæ fidei sunt, quia fides intentionem dirigit, & tenetur scire præcepta decalogi, per quæ potest peccata uitare, & bona facere. Vnde & corā oī populo sunt diuini tus promulgata, ut habetur Exod. 20. Secretiora autem legis Moyses & Aaron a Domino audierūt. Vnusquisque autē super hæc tenetur scire, quæ ad suum officium pertinent, sicut Episcopus ea, quæ p- tinent ad officium episcopale, & Sacerdos ea, quæ pertinent ad officium sacerdotale, & sic de aliis, & horum ignorantia non est sine culpa. Potest ergo talis ignorantia considerari tripliciter. Vñ modo, sicut se, & sic non habet rōnem culpæ: sed poenæ: Di- ctum est enim supra, quod malum culpæ est priuatio ordinis in actu, malum autē poenæ est priuatio per- fectionis a subiecto agente. unde priuatio gratie vel scientia, habet rationem poenæ, si sicut se consideret. Alio modo, potest considerari talis ignorantia per cōparationē ad causam, sicut n. causa scientia, est ap- plicatio animi ad sciendum: ita causa ignorantia est animum ad sciendū non applicare. & hoc ipsum quod est non applicare animum ad sciendum id, quod quis debet scire, est peccatu omissionis. Vñ, si talis priua- tio cum causa præcedenti accipiatur, erit peccatu actuale p modū, quo omissio peccatum dñ. Tertio modo pot considerari talis ignorantia per cōparatio- nē ad id, quod ex ea sequitur, & sic quique est causa peccati, ut supra dictū est. Pot etiam ignorantia p-

C quis de ignotis sententia ferat, & maxime in quibus periculum existit, sed nescientia de se nec rō- nem culpæ, nec poenæ habet: quod enim aliquis nesciat ea, quæ ad ipsum non pertinent scire, vel quæ non est natus scire, nec culpa, nec poenæ est. Vnde in angelis beatis est nescientia, ut Dion. dicit 6. capite Eccle- siasticæ Hierar. sed ignorantia de se rationē poenæ di- cit. Non autē omnis ignorantia habet rōnem cul- pæ. Ignorare enim ea, quæ quis non tenetur scire, abs- que culpa est: sed ignorantia illa quæ quis ignorat ea, quæ tenetur scire, non est absque peccato. Tenet autē scire quilibet ea, quibus dirigitur in propriis actibus. Vñ omnis homo tenet scire ea, quæ fidei sunt, quia fides intentionem dirigit, & tenetur scire præcepta decalogi, per quæ potest peccata uitare, & bona facere. Vnde & corā oī populo sunt diuini tus promulgata, ut habetur Exod. 20. Secretiora autem legis Moyses & Aaron a Domino audierūt. Vnusquisque autē super hæc tenetur scire, quæ ad suum officium pertinent, sicut Episcopus ea, quæ p- tinent ad officium episcopale, & Sacerdos ea, quæ pertinent ad officium sacerdotale, & sic de aliis, & horum ignorantia non est sine culpa. Potest ergo talis ignorantia considerari tripliciter. Vñ modo, sicut se, & sic non habet rōnem culpæ: sed poenæ: Di- ctum est enim supra, quod malum culpæ est priuatio ordinis in actu, malum autē poenæ est priuatio per- fectionis a subiecto agente. unde priuatio gratie vel scientia, habet rationem poenæ, si sicut se consideret. Alio modo, potest considerari talis ignorantia per cōparationē ad causam, sicut n. causa scientia, est ap- plicatio animi ad sciendum: ita causa ignorantia est animum ad sciendū non applicare. & hoc ipsum quod est non applicare animum ad sciendum id, quod quis debet scire, est peccatu omissionis. Vñ, si talis priua- tio cum causa præcedenti accipiatur, erit peccatu actuale p modū, quo omissio peccatum dñ. Tertio modo pot considerari talis ignorantia per cōparatio- nē ad id, quod ex ea sequitur, & sic quique est causa peccati, ut supra dictū est. Pot etiam ignorantia p-

Ar. preced. ar. 2. et 3.

Cap. 7. Ecclie hierar. 6. media.

Ar. preced. ar. 2. et 3.

Ar. preced. ar. 2. et 3.

Ar. preced. ar. 2. et 3.

Ar. preced. ar. 2. et 3.

Ar. preced. ar. 2. et 3.

Quæst. dñ. Tho. Q tunc